

ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основні засоби відіграють важливу роль у процесі виробництва продукції, безпосередньо впливаючи на конкурентоспроможність підприємства. Тому, для вітчизняних підприємств вирішення проблеми відтворення основних засобів з метою забезпечення ефективного введення господарської діяльності є надзвичайно актуальною. Успішно забезпечувати відтворення основних засобів дозволяє науково обгрунтована політика відтворення основних засобів, яка має бути комплексною, послідовною та економічно доцільною, спрямованою на формування економічного механізму відтворення основних засобів, та пошук фінансових джерел для його забезпечення.

Метою даного дослідження є пошук економічно ефективного механізму відтворення основних засобів підприємства, що в підсумку підвищить якість та конкурентоспроможність продукції на ринку.

Теоретичні та практичні аспекти відтворення основних засобів досліджувалися зарубіжними та вітчизняними вченими-економістами, зокрема: З.М. Борисенком, Е.А. Івановим, М.І. Геруном, І.І. Лукіновим, М.М. Моголовою, Г.М. Підлісецьким, В.О. Питульком, Т.С. Хачатуровим, М.Ф. Ван Бредом, Гленом А. Велшем, А.В. Мертенсом та ін. Проте, за умов динамічного середовища та економічної кризи в Україні питання відтворення основних засобів потребують більш глибокого дослідження.

Основні засоби — матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, або одного оборотного періоду. За характером участі у виробничому процесі основні засоби прийнято поділяти на виробничі та невиробничі основні засоби.

Виробничі основні засоби — це засоби, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню. До них належать будівлі, споруди, силові машини та устаткування, передавальні пристрої, транспортні засоби, робоча худоба, багаторічні насадження, інші основні засоби, що діють у сфері матеріального виробництва.

Невиробничі основні засоби — це засоби, що не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва та передбачені для обслуговування потреб житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, культури. До них належать споруди, будівлі, машини, обладнання, апарати та інші засоби, що використовуються в невиробничій сфері.

Для оцінювання основних фондів використовується первісна, відновлювальна та залишкова вартість.

Первісна вартість відображає суму витрат підприємства на їх створення та введення в дію: витрати на зведення будівель, споруд; придбання машин та обладнання, страхування. За первісною вартістю основні фонди враховуються на балансі підприємства, тому її називають також балансовою вартістю.

Під відновлювальною вартістю основних фондів розуміють вартість їх відновлення за сучасних умов у цінах, тобто вона являє собою суму витрат, яку зазнало б підприємство при формуванні аналогічних основних фондів за певний проміжок часу. Зміна вартості основних фондів відбувається під впливом зміни цін на сировину та матеріали, зміни трудових витрат на їх виробництво, а також під впливом інфляційних процесів в економіці.

Для забезпечення об'єктивності оцінки проводиться періодична переоцінка основних фондів за відновлювальною вартістю.

На швидкість та розміри фізичного зношування основних фондів впливають їх надійність та довговічність, рівень використання, особливості матеріалів, що застосовуються в їх виробництві, технологія виробництва, рівень використання в діяльності торговельного підприємства, якість технологічного догляду та ремонтного обслуговування, кваліфікація робітників, інші організаційно-технічні фактори.

Моральне зношування (техніко-економічне старіння основних фондів) — це процес знецінення діючих засобів праці до настання їх повного фізичного спрацювання під впливом науково-технічного прогресу. Причиною морального зношування є створення принципово нових або більш продуктивних та економічних основних фондів, впровадження нових технологій та матеріалів у виробництво тощо.

Усунення наслідків зношування може відбутися у різних формах.

Відтворення основних фондів – це процес безперервного їхнього відновлення. Розрізняють просте й розширене відтворення.

Просте відтворення основних фондів здійснюється шляхом заміни окремих зношених частин основних фондів або старого обладнання на аналогічне обладнання без збільшення виробничої потужності в тому самому обсязі.

Розширене відтворення – це таке відтворення, яке передбачає розширення діючих основних засобів за рахунок збільшення їх кількості та поліпшення або придбання продуктивніших та економічних основних засобів. Розширене відтворення може здійснюватися у вигляді нового будівництва, технічного переозброєння, реконструкції або розширення діючих підприємств, модернізації обладнання або його придбання тощо. Основним джерелом розширеного відтворення основних засобів в умовах переходу до ринкових відносин та самофінансування підприємств є прибуток.

Розширене відтворення передбачає кількісне і якісне збільшення діючих основних фондів або придбання нових основних фондів, які забезпечують більш високий рівень їхньої продуктивності.

В рамках розширеного відтворення доцільно розглянути такий елемент відтворення основних засобів як реконструкція.

До реконструкції діючих підприємств належить переобладнання діючих цехів і об'єктів основного, підсобного й обслуговуючого призначення, як правило, без розширення діючих будівель і споруд основного призначення.

До технічного переозброєння діючих підприємств належить комплекс заходів щодо підвищення техніко-економічного рівня окремих виробництв, цехів і ділянок на основі впровадження передової техніки і технології, механізації й автоматизації виробництва, модернізації і заміни застарілого та фізично зношеного устаткування на нове, продуктивніше, а також щодо вдосконалення загальнозаводського господарства і допоміжних служб.

Модернізація основних засобів передбачає удосконалення діючого устаткування з метою запобігання техніко-економічного старіння та підвищення техніко-експлуатаційних параметрів до рівня сучасних вимог виробництва.

Характерними ознаки процесу відтворення основних фондів є:

- основні виробничі фонди поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;
- у процесі відтворення основних виробничих фондів одночасно здійснюється рух їх споживчої вартості і вартості;
- шляхом нарахування амортизації здійснюється нагромадження грошової форми частково перенесеної вартості основних фондів на готову продукцію;
- основні виробничі фонди обновляються в натуральній формі протягом тривалого часу, що дає можливість маневрувати коштами амортизаційного фонду.

На першій стадії відбувається продуктивне використання основних фондів і нарахування амортизаційних відрахувань.

На другій стадії відбувається заміна частини основних фондів, які перебували у виробничій формі, на грошові кошти шляхом нагромадження амортизаційних відрахувань.

На третій стадії амортизаційні відрахування використовуються для здійснення всіх видів ремонту основних фондів, модернізації, заміни зношених основних фондів і інших напрямків капітальних вкладень.

В ході дослідження виявлено ряд проблем у сфері відтворення основних засобів підприємств деревообробної промисловості:

по-перше, підприємства даної галузі використовують екстенсивний тип відтворення основного капіталу, який передбачає нагромадження та збільшення виробничих потужностей без зміни технології;

по-друге, джерелом відтворення в основному слугують власний прибуток від ведення господарської діяльності, та амортизація (як правило більшість підприємств використовують метод прискореного зменшення залишкової вартості), що негативно впливає на ціну продукції, конкуренти отримують перевагу пропонуючи аналогічну продукцію за нижчими цінами.

До основних шляхів вирішення наведених вище проблем віднесемо наступні:

- перехід до інноваційного типу відтворення основних засобів, що передбачає модернізацію і зміну технології виробництва продукції в сторону підвищення якості та зниження матеріаломісткості, оскільки, ресурсом для даної галузі слугує деревина, і нераціональне її використання може вилитись у негативний соціальний ефект;

- джерело відтворення основних засобів для переходу до інноваційного типу відтворення також слід змінити лізинговим кредитом перевага якого над банківським полягає в тому, що лізинг більш дешевий, і передбачає оренду майна з подальшим викупом по залишковій вартості.

Дана система може бути використана не лише в деревообробній галузі. Лізинг в умовах сьогоднішньої економічної ситуації допоможе підприємствам не лише залишитись на ринку та вижити, а й завоювати перевагу над конкурентами та вийти на міжнародний рівень.